

Nr 145.

Av herr **Andersson, Elon, m. fl.**, angående sambandet mellan socialpolitik och beskattning.

De stora sociala reformer, som för närvarande planeras, komma oundvikligen att förläna ökad aktualitet åt sambandet mellan socialpolitik och beskattning. Två av tendenserna vid omarbetningen och utvidgningen av de försäkringsliknande sociala stödformerna äro därvid av särskild betydelse. När man allvarligt eftersträvar att förmånerna skola bli stora nog att garantera en godtagbar levnadsstandard också hos de sämst ställda mottagarna, skulle detta syfte förfelas, om dessa mottagare finge sina förmåner i nämnvärd utsträckning beskurna genom beskattning. Och när man söker inskränka användningen av behovs- (eller inkomst-)prövning eller begränsa den på sådan prövning byggda reduktionen av förmånsbeloppen, då räknar man med att den progressiva statliga inkomstskatten skall återbörda en väsentlig del av de belopp, som utbetalas till bättre ställda mottagare.

Den förra synpunkten — att icke beskära det nödvändiga — kan enklast tillgodoses genom att förklara förmåner skattefria. Så har befolkningsutredningen konstruerat sitt huvudförslag om allmänna barnbidrag. Att metoden förefallit naturlig i detta speciella fall beror emellertid på att man här önskar åstadkomma en ungefär lika stor differentiering i högre inkomstklasser som i lägre. Detta motiv saknar motsvarighet på flertalet andra områden för generella socialåtgärder.

Den senare synpunkten — att låta »skattereturen» träda i behovsprövningens ställe — spelar en avsevärd roll i socialvårdskommitténs förslag till ny folkpensionslag. Där framhävs nämligen, att merkostnaderna för höjda grundpensioner till betydlig del kunna väntas komma åter på skattevägen. Motsvarande gäller i någon mån om de ökade möjligheter att erhålla tilläggs-pension och bostadstillägg vid sidan av annan inkomst (eller egen förmögenhet), vilka förslaget öppnat genom uppmjukningar i gällande avdragsregler. Därest den väntade nya pensionslagstiftningen kommer att ansluta sig till kommittéförslaget, torde det få anses uteslutet, att grundpensionerna skulle kunna förklaras skattefria, och det torde bli svårt att knyta skattebefrielse direkt till något av tilläggen.

Å andra sidan kan den föreslagna reformen icke fylla sina syften för de sämst ställda pensionärernas del utan någon förändring i reglerna för direkt beskattning. Folkpensionsbetänkandet innehåller fyra tabeller (nr 37—40), som tydligt belysa detta. Två makar utan annan inkomst än pensionen skulle få en skatt på 110 à 155 kronor om året, och motsvarande belastning

för ensam person bleve 75 à 105 kronor. Skatteökningen jämfört med nuvarande förhållanden varierar därvid mellan 60 och 100 kronor. Det bör observeras, att åtskilliga kommuner för närvarande lämna kommunala pensionstillskott av samma storleksordning som den avsedda höjningen av de statliga pensionerna. Dessa tillskott äro skattefria, varför resultatet för pensionärernas vidkommande av övergången från blandad till rent statlig pension i dylika fall skulle bli en reell nettominskning av den för livsuppehållet erforderliga inkomsten. Nu förutsattes visserligen i propositionen om uppboråsreformen, att folkpensioner icke skola preliminärbeskattas. Vid efterbeskattningen finns sedan möjlighet till befrielse på grund av »ömmande omständigheter». Även om denna möjlighet i regel utnyttjas, måste dock metoden betecknas som en föga värdig nödlösning med hänsyn till folkpensionärerna. Samtidigt bör framhållas att dessa icke äro ensamma om att vara hänvisade till ett inkomstbelopp, som enligt förslaget till pensionsreform bör betraktas som ett socialt minimum. Om rättvisa skall skipas gentemot de i inkomsthänseende jämställda eller sämre ställda, synes den mest framkomliga vägen vara en betydande höjning av de skattefria avdragen. Detta är en metod med vittgående återverkningar inom hela skattesystemet, men det bör framhållas, att åtgärder i sådan riktning länge varit diskuterade med hänsyn till penningvärdets fall.

De exempel och synpunkter som nu anförts från två aktuella fält torde visa, att olika vägar kunna komma i fråga för att nå en angelägen bättre samordning mellan socialpolitik och skattepolitik. I vissa fall synes skattefrihet för en bidragsform vara en lämplig lösning, i andra fall torde en justering av de skattefria avdragen behöva övervägas om ett rejält och rättvist resultat skall nås. Dylika justeringar måste återverka på beskattningen av inkomster som gå utöver minimum. De skulle samtidigt underlätta att ge mer konsekventa regler för beskattningen av ersättning vid inkomstbortfall på grund av sjukdom, olycksfall eller arbetslöshet (för närvarande äro arbetslöshetsunderstöd från det allmänna samt livränta från olycksfallsförsäkringen skattepliktiga, medan övriga jämförliga ersättningar icke beskattas). Om statsmakterna godkänna befolkningsutredningens huvudförslag om skattefrihet för allmänna barnbidrag, uppstår också frågan, huruvida skattefrihet av samma skäl bör beviljas för alla andra former av barnbidrag, inklusive barntilläggen på ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet (dessa skola enligt befolkningsutredningens mening kvarstå efter införandet av allmänna barnbidrag, ehuru med reducerat belopp). Slutligen framträder med ökad skärpa spörsmålet, huruvida de lägsta inkomstklasserna böra vara helt befriade från varje skattelikhande insats för samhällsverksamheten eller om en låg personlig avgift bör åligga de flesta. Denna fråga sammanhänger i sin tur med problemet, huruvida särskilda avgifter böra uttagas i anknytning till de skilda försäkringsliknande socialförmånerna eller om alla dylika avgifter böra sammanslås till en gemensam »socialavgift».

Underlaget för de överväganden, som här antytts, kommer att framstå klarare, sedan statsmakterna fattat beslut beträffande förmånerna inom de största aktuella socialreformerna. Åtskilliga dylika beslut torde komma att träffas under årets lopp. Därefter torde avsevärd tid förflyta, innan de nya förmånerna börja utbetalas. Under mellantiden är det, enligt vår uppfattning, synnerligen önskligt, att de av oss här berörda frågorna bringas till en lösning.

Med hänvisning till vad vi ovan anfört få vi härmed föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av reglerna för skattefrihet och skattefria avdrag jämte därmed sammanhängande spörsmål, i syfte att åvägbringa en samordning mellan dessa regler och de sociala förmånerna, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kommer att föranleda.

Stockholm den 23 januari 1946.

Elon Andersson.

John Bergvall.

Thorwald Bergquist.

Å. Holmbäck.